

35
Q. F. F. Q. S.
DISSERTATIONIS

DE

OECONOMIA

PATICULA POSTERIOR;

Quam

Cum cons. Ampl. Facult. Phil. in Reg. Ac. Ab.

PRÆSIDE

UIRO Max. Rev. atque Celeberrimo

**D^N. JOHANNE
BROWALLO,**

S. S. Theol. Doct. ac Scient. Nat. Prof. Reg. & Ord.
nec non h. t. RECT. MAGNIF.

Publica censura submittit

PRO GRADU

JEREMIAS LUNDVIAK

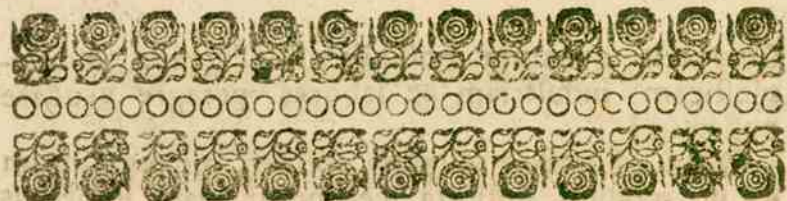
SATACUNDA FENNUS

die XV. Julii Anno MDCCXLV. Horis p. m.

ABOÆ, Excud. JOH. KIÆMPE, Reg. Ac. Typ.

PREZIO

4 K 51173-240 Y 5117

L. B.

Constitueramus quidem, quæ in nobilissimo hoc argumento restant, uberiori jam & iusta tractatione persequi; quam operam nostram, neque prorsus *TIBI* displicituram fuisse speramus; sed maxima temporis pressi angustia, omnemque prolixitatem prohibente Typographo, consilium mutare necessum habuimus, & dicenda paucissimis, non dicam comprehendere, sed leviter tantum indigitare.

§. XI.

Tertium fundum proventuum constituunt Fabricæ & opificia, quibus materiæ, quæ dicuntur, rudes, e naturæ penu depromptæ nobilitantur & ad usus humanos adaptantur. Labore & industria pluries & stupendum sæpe in modum rerum multiplicantur pretia: quin maximum igitur lucrum patriam ex fabricis & opificiis rite institutis maneat, nullum est dubium. Lucratum enim jure judicamus quantum antea pro mercibus exteris solvebamus, jam vero indigenis pendimus; quid ergo

A

si cre-

sicreverit quantum possibile est diligentia & domesticam industriam ac labores peregre vendere possemus?

Quod ad opificia vulgaria adinet, monopoliorum ea in modum instituta cernuntur, eam imprimis ob rationem, ut eo perfectiores suppetant opifices; quod quidem, sub initium utile licet, cum tempore multum ab intentione statoris deflectere atque degenerare poterit.

Ad fabricas, stricte ita dictas, machinæ imprimis necessariae sunt, quorum ope in compendio quasi & minima cum molestia minimisque impensis perfici opus possit; quo in puncto, inter alios egregios viros maxime emicuit stupendum ingenium *POLITIELI-MIANUM*, quale plus profecto quam secularis felicitatis est; optamus tantum ut eodem rite uti quivisset patria.

Præterea inter fabricas ea est differentia, quod quædam versentur circa materias rudes, quas patria suppeditat tellus; quædam vero suas ab exteris oris petere necesse habeant; his illæ, ceteris paribus, magis proficuæ & constantiores judicantur; qui vero exoticis materiis utentes penitus, ut nullius usus, rejiciunt & in præjudicium incolarum ac imprimis mercantium institui crepant, nam illi vel acumine vel bono in patriam animo carent; etenim plurimum ex ipso labore quo ejusmodi merces conficiuntur, manat lucrum; & quantumvis tenue id esset, præstat tamen aliquid lucrari, quam
coë.

coëmendo merces exteras totum perdere. Carioris quidem vendi merces domi quam foris fabricatas queruntur plurimi; quod, quamobrem fieri debeat equidem non video; cum omnia alia circumstantiæ & fabricantium privilegia (vadeant; sed si vel maxime etiam hoc immedicabile esset incommodum, tamen magis e republica foret, ut domi vigeret opus. Præterea multæ sunt materiæ rudes exoticæ, quas, accedente debita industria & solertia, indigenas reddi posse confidimus, utpote sericum, lanam, plantas plurimas &c. ut taceam multa domi, obvia esse naturalia, quæ mediante solerti tentatione, exoticorum vices supplere possent.

Catalogum fabricarum & opificiorum cum nimis ille prolixus foret, pertextere non licet.

§. XII.

Succedunt quarto loco *COMMERCIA* seu *MERCATURA*, cujus ope, dicente Burgersdicio, suppleantur naturæ, addimus nos, sæpe etiam artis & diligentia, defectus. Nec profecto reliqui proventus fundi, sine commerciis vigere recte atque florere possunt; quippe quorum beneficio & rudes, quarum mentionem fecimus, materiæ exoticæ adquiruntur & proventus atque effectus rei Rusticæ & metallicæ perinde ac fabricarum non tantum in popularium usus distribuuntur ac convertuntur, sed etiam superflui ad externos exportantur & vicissim peregrinæ, quæ nobis necessariae sunt, merces, in patriam

importantur; alioquin omnis collabesceret œconomia & exigui industria ac labor foret ulus. Sed cum quæ ad commercia pertinent, officium præcipue mercatoris in Dissertatione quæ anno 1742. sub Titulo *Mercatoris Eruditi* prodit, expositum sit, ulteriori commerciorum explicatione supersedentes, L. B. illuc remittimus.

§. XIII.

EX præcedenti §. ipsaque rei natura patet, inter quatuor hos explicatos proventuum fundos arctissimum intercedere nexum, quem ulterius explicandi hic aptissimus est locus. Dicimus ergo unum alteri manus præbere auxiliatricem, nec singulos sine reliquis recte vigere & debitum usum præstare posse. Ita metallurgiam, fabricas, & commercia urgentes plurimam partem rei Rusticæ debent unde vivant, materiasque plurimas rudes; quales fabricantibus etiam tradit metallurgia, simulque terræ cultoribus & commercantibus aliisque varia utensilia, omnibus pecuniam. Per commercia vero, ut audivimus, rudes materiæ exoticæ suppeditantur & proventus rei Rusticæ, effecta fabricantium metallurgorumque divenduntur, ut redditus pecuniis aliisque necessariis feliciter urgeatur opus; Fabricæ tandem materias rudes a metallurgis, re rustica & commercantibus suppeditatas nobilitant & laboris ac industriæ premus, commerciorum ope, patriam ditant.

§. XIV.

Icet autem hi omnes acquirendi modi privata industria & labore exerceantur, necesse tamen est, ut accedat publicum moderamen, quo singula rectius fiant & ad communem reipublicæ utilitatem colliment. Etenim flos & vigor reipublicæ recta œconomix constitutione atque administratione nititur. Magistratus proinde officium non in eo tantum consistit, ut censum & vectigal imponat ac colligat publicamque conficiat pecuniam, quæ ad reipublicæ negotia peragenda necessaria est; sed vel maxime in eo occupata esse debet, ut omnibus & singulis civibus prospiciat quomodo bene valere & ditescere possint; utque singuli proventuum fundi recte curentur, summoque cum patriæ commodo acquirendi modi exerceantur, adeoque suppetant civibus unde tributa pendant, immo etiam, quantum fieri poterit, divitiæ, si quando opus fuerit, pro salute patriæ expendendæ.

§. XV.

Cum igitur inter quatuor fundos proventuum seu primarios acquirendi modos adsit nexus §. XIII. ea imprimis summo imperanti cura incumbit, ut in exercitio eorundem debita obtineat harmonia, respectu simul ad regionis ipsius naturam, indolem atque opportunitates habito. Quantum enim unus horum modorum supra harmoniam excreverit ceterosque coërcuerit atque impederit, tantum sibi ipsi damni

mini serius aut citius accelerat; & communis demum reipublicæ utilitas illa norma est, ad quam totius œconomix administratio atque moderamen componi debet; summa igitur potestas, quæ lapremum hoc in puncto & Architectonicum exercet moderamen, ad eandem semper respicit, simulque curat, ut ea cum exteris ineantur fœdera atque cōventiones, illæ quoad merces eorundem & quæ sunt cetera ferantur leges, quæ ad florem œconomix domesticæ quam maxime conducere deprehensæ fuerint; ita domi forisque omnia optime fient. Residet autem in patria hæc ipsa suprema œconomix directio apud Sacram Reg. Majestatem, Regnique Senatum ac Ordines.

§. XVI.

SEd negotiorum quæ ad directionem œconomix pertinent, moles tanta est, ut eidem Antistites regni non sufficiant; proinde, præter summarium illud & supremum moderamen, quod summus imperans sibi vendicat, necessarii sunt alii magistratus majores, qui singuli singulos proventuum fundos primarios curent atque eorundem exercitium moderentur; prolixam enim & adcuratissimam curam publicam unusquisq; horum modorū seorsim requirit. Instituta ergo eum in finem sunt Regis Regnique Collegia œconomica; quorum *Metallico*, quod dicitur, rei metallicæ, *Camera collegio* rei rusticæ, *Collegio commerciorum* fabricarum & commerciorum peculiaris administratio & moderamen concedi-

creditum est; quasdam tamen inde partes sibi vendicant reliqua regni Collegia; utpote *Collegium Militare* curam fabricarum, quæ ad res bellicas pertinent; *Collegium Ammiralitatis* architecturam navalem, qua classem spectat, curat. Institutio juventutis, qua nihil ad florem œconomix magis necessarium datur adminiculum; *Regii Cancellaria Collegii* directioni subest. Rationaria publica *Regium Camera Revisionis Collegium* examinat &c.

§. XVII.

His Regiis Collegiis subsunt magistratus, qui in provinciis locisque singulis peculiarem magis œconomix exercent curam, quemadmodum sunt Gubernatores & Præfecti provinciarum; quorum munus vel quam maxime ad œconomiam spectat, adeo ut vix aliud, quoad opportunitatem agendi, tanti ad eandem perficiendam sit momenti; his prætores territoriorum & parœciarum parent. Nec ex sapientissima constitutione regia ipsi pagi curatoribus propriis œconomix carent. Judices metallicos reliquosque, qui sigillatim metallurgicam rem dirigunt atque curant ut & judicia atque munera, quæ commercia ac fabricas peculiarium locorum concernunt, scientes præterimus.

§. XVIII.

ID autem probe tenendum est, quod ab infimis curatoribus flos œconomix atque perfectio plurimum dependeat; quantumvis enim omnia

omnia sapientissime ab illis, penes quos caput rei & summa administrationis est, constituta fuerint, nihil tamen efficietur, nisi eadem recte executioni dentur. Circa singularia versatur opera nostra, privatis domibus constat respublica; tale resultat economiæ demum totius systema, qualis curatio fuit singularium. Summo magistratui sapientia atque prudentia lumina architectonicaque scientia opus est, sed nec infimus sine eruditione, fide, industria, suo satisfacere poterit officio.

S. D. G.

